

РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВА НА ЗАБУТТЯ В ПРАВІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА УКРАЇНИ

REGULATION OF THE RIGHT TO BE FORGOTTEN IN THE EUROPEAN UNION AND UKRAINE LAW

Кожушний К.С., студент факультету адвокатури
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Стаття присвячена аналізу інституту права на забуття (права бути забутим у мережі Інтернет) та його законодавчого закріплення в Європейському Союзі й Україні. Розкривається історичний аспект та чинні сьогодні нормативно-правові акти, які регулюють дане питання. Робиться висновок про наявність законодавчих прогалин, які потребують усунення, зокрема питання, як норми щодо права бути забутим будуть реалізовуватися у відносинах з іншими контролерами даних, окрім пошукових систем.

Ключові слова: право на забуття, Інтернет, Європейський Союз, персональні дані, право Європейського Союзу.

Статья посвящена анализу института права на забвение (права быть забытым в сети Интернет) и его законодательного закрепления в Европейском Союзе и Украине. Раскрывается исторический аспект и действующие сегодня нормативно-правовые акты, регулирующие данный вопрос. Сделан вывод о существовании законодательных пробелов, требующих устранения, в частности вопроса о том, как нормы о праве быть забытым будут реализовываться в отношениях с другими контроллерами данных, кроме поисковых систем.

Ключевые слова: право на забвение, Интернет, Европейский Союз, персональные данные, право Европейского Союза.

The article is devoted to the analysis of the institution of the right to be forgotten on the Internet and its legislative consolidation in the European Union and Ukraine. This right implies the possibility of an individual, under certain conditions, to require the search engine operator to delete links to certain pages that appear in the list of search results when entering the name of such a person into the search box, including in court.

The historical aspect and current legal acts regulating this issue are revealed. The right to be forgotten has a relatively long history, and initially correlated with the human right to the protection of personal data. In turn, the latter, as a rule, was taken out of the right to privacy and family life (the right to privacy).

The right of everyone to the protection of personal data relating to him is specified in Art. 8 of the Charter of Fundamental Rights of the European Union of 2000, which provides for the right of everyone to access data collected about him and the right to correct mistakes in them.

To date, the current document regulating the human right to be forgotten in the EU General Data Protection Regulations, which replaced the Directive 95/46/EU. The regulation prohibits the collection of personal data by companies and the state without permission from an individual. Exceptions are allowed only if there are legal provisions in the country that force the transfer of information.

About the prospects of filing a claim for the protection of their right to be forgotten by the national courts of Ukraine, today there are no norms in the domestic legislation that would express this right. However, it is seen that the current legislation still gives individuals in Ukraine the opportunity to apply for the protection of this right to the courts, guided by the provisions of the Law of Ukraine "On the protection of personal data".

The article concludes that there are legislative gaps that need to be resolved, in particular the question of how the rules on the right to be forgotten will be implemented in relations with other data controllers other than search engines.

Key words: right to be forgotten, Internet, European Union, personal data, law of European Union.

З активним розвитком мережі Інтернет прискореними темпами набуває актуальності питання захисту честі, гідності та ділової репутації окремої особи в контексті поширення щодо неї інформації. Ця тенденція спричинила появу в європейській практиці нового фундаментального права – права бути забутим в мережі Інтернет (або право на забуття). Під ним розуміється право фізичної особи за певних умов вимагати від оператора пошукової системи видалення посилань на окремі сторінки, які відображаються в списку результатів пошуку в разі введення імені такої особи в пошуковий рядок, а за відмови оператора – звернутися з такими вимогами до суду.

Право на забуття як таке має відносно давню історію, спочатку воно співвідносилось із правом людини на захист персональних даних. Останнє зазвичай виводили із права на недоторканність приватного і сімейного життя (права на приватність), яке закріплене в усіх основних міжнародних документах, що регулюють права людини. Наприклад, у Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних 1981 р. зазначається, що її метою є забезпечення дотримання для кожної особи «її прав і основоположних свобод, зокрема її права на недоторканність приватного життя, у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних, що її стосуються» [1]. У документі йшлося про те, що суб'єкт даних може вимагати виправлення або знищення даних, якщо їх обробляли всупереч положенням внутрішнього законодавства, що запроваджують принципи, зазначені в Конвенції [1]. У пізніших документах, що закріплюють права людини, право на захист персональних даних часто вирізняють як окреме право, поруч із правом на приватність. Одним із

таких документів є Хартія основоположних прав Європейського Союзу (далі – ЄС) 2000 р., яка стала невід'ємною частиною установчих договорів ЄС після набуття чинності Лісабонського договору 2009 р. Право кожного на захист персональних даних, що його стосуються, зазначено в ст. 8 Хартії, яка передбачає право кожного на доступ до зібраних про нього даних та право виправляти в них помилки. Натомість у Директиві 95/46/ЄС про захист фізичних осіб під час оброблення персональних даних і про вільне переміщення таких даних містяться положення про те, що держави-члени гарантують кожному суб'єкту даних право отримати від контролера залежно від випадку виправлення, стирання чи блокування даних, оброблення яких не відповідає положенням Директиви, зокрема через неповноту чи неточність даних [2]; держави-члени надають суб'єкту даних право, принаймні у випадках, передбачених у пп. (е) та (ф) ст. 7, заперечувати в будь-який час на безсумнівних законних підставах, пов'язаних із його конкретною ситуацією, проти оброблення даних, які його стосуються, за винятком випадків, коли інше передбачено національним законодавством. За наявності обґрунтованого заперечення в розпочатій контролером обробці більше не можна використовувати такі дані [2].

Серед європейських країн Франція вважається родоначальницею концепції права на забуття. 2010 р. у цій країні ухвалена Хартія про право на забуття, що стала першою спробою уряду Франції вбудувати концепцію права на забуття в Інтернеті до національної системи права. Головні завдання ініціативи – пояснити користувачам, на які ризики вони наражаються, даючи доступ до своєї персональної інформації в Мережі, сприяти захисту даних

і запровадженню «права бути забутим» як на національному рівні, так і на рівні ЄС. Французьку Хартію про право на забуття підписали Microsoft, Skyblog та низка інших компаній [3].

Сьогодні чинним документом, що регулює право особи на забуття в ЄС, є Загальний регламент захисту даних (General Data Protection Regulation (GDPR)), який прийшов на зміну Директиві 95/46/ЄС. Регламент передбачає заборону збирання персональних даних компаніями і державою без дозволу фізичної особи. Винятки допускаються лише тоді, коли в країні існують законодавчі положення, які примушують до передачі інформації. Кожна людина може контролювати те, яким чином використовуються її персональні дані. Регламент вимагає від збирача персональних даних повідомляти суб'єкта персональних даних про те, які дані, ким збираються, як вони обробляються, ким вони обробляються, з якою метою, на яких підставах. Якщо потрібна згода, то суб'єкт має дати згоду на оброблення [4]. Надалі, коли обробляються персональні дані, особа може завжди запитати, чи продовжують оброблятися її персональні дані, чи застосовуватиметься профайл до особи, чи на підставі наданих даних будуть ухвалюватися якісь автоматизовані рішення. Якщо особа надала згоду на оброблення персональних даних, то вона завжди може вимагати припинити оброблення.

Отже, якщо особа бачить, що десь незаконно обробляються її дані чи обробляється непомірно великий об'єм інформації, закінчився строк оброблення, помилкові чи неточні дані, вона має право вимагати видалення чи виправлення даних, припинення їхнього оброблення.

Практичний аспект застосування права на забуття став активно обговорюватися після рішення Суду справедливості ЄС у справі "Google Spain SL, Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos, Mario Costeja González".

Справа стосувалася громадянина Іспанії Маріо Костеха Гонсалеса, який вимагав від компанії "Google" видалити його персональні дані з мережі Інтернет таким чином, щоби вони більше не з'являлися в результатах пошуку. Справа була передана до Суду справедливості ЄС.

Суд справедливості став на бок М.К. Гонсалеса, вказавши, що фізичні особи за певних умов мають право звертатися із запитом до пошукових систем про видалення посилань, які містять персональні дані про них.

Отже, Суд справедливості визнав право фізичної особи на забуття в Інтернеті. Проте сформулював деякі умови, за яких можна звернутися по його захист, зокрема: інформація має бути неточною, недоречною або надмірною для цілей оброблення даних; приватне життя особи повинне бути вразливим до таких відомостей, а право на нього переважати публічний інтерес у доступі до даних; має бути дотримано розумний баланс між правом на забуття й іншими фундаментальними правами [5].

Що стосується перспективності звернення з вимогою про захист свого права на забуття до національних судів України, то сьогодні у вітчизняному законодавстві відсутні норми, які б прямо закріплювали це право.

Але вбачається, що чинне законодавство все ж дає фізичним особам в Україні можливість звернутися з вимогами про захист цього права до судів, керуючись положеннями Закону України «Про захист персональних даних». Відповідно до ст. 6 цього Закону, оброблення таких даних здійснюється відкрито та прозоро, із застосуванням засобів та в спосіб, що відповідають визначеним цілям такого оброблення. Персональні дані повинні бути достовірними й оновлюватися за потреби. Склад і зміст персональних даних мають бути відповідними, адекватними та ненадмірними стосовно мети їх оброблення [6].

Крім того, у ст. 2 Закону «Про інформацію» закріплені основні принципи інформаційних відносин, серед яких зазначено достовірність і повноту відомостей, правомірність їх одержання, використання, поширення, зберігання та захисту, захищеність особи від утручання в її особисте та сімейне життя [7].

У ст. 8 Закону «Про захист персональних даних» суб'єкту персональних надано право: пред'являти вмотивовану вимогу володільцю персональних даних із запереченням проти оброблення своїх персональних даних; пред'являти вмотивовану вимогу щодо зміни або знищення своїх персональних даних будь-яким їх володільцем та розпорядником, якщо дані обробляються незаконно чи є недостовірними; звертатися зі скаргами на оброблення своїх персональних даних до уповноваженого або суду [6].

Відповідно до ч. 2 ст. 15 цього ж Закону, персональні дані підлягають видаленню або знищенню, зокрема в разі набрання чинності рішенням суду щодо видалення або знищення персональних даних.

З огляду на ці положення вбачається, що фізичні особи мають юридичні підстави звертатися до суду з вимогами про видалення окремих персональних даних, які відображаються в списку результатів пошуку. Проте варто взяти до уваги, що особа повинна спочатку звернутися до оператора пошукової системи щодо видалення даних про неї.

Отже, становлення інституту права на забуття в ЄС зумовлене спробами знайти баланс різноманітних інтересів та забезпечення прав людини в новому цифровому середовищі. Розвиток правових норм у сфері захисту персональних даних демонструє значення цього інституту для забезпечення багатьох основоположних прав людини та принципів європейського правопорядку. Проте сьогодні є деякі проблеми, вирішення яких потребує як законодавчого регулювання, так і розвитку судової практики. Це, зокрема, питання, як норма щодо права бути забутим буде реалізовуватися у відносинах з іншими контролерами даних, окрім пошукових систем [8, с. 98]. Також, якщо спадкоємці знайдуть інформацію про своїх померлих родичів у мережі Інтернет, яка не відповідатиме дійсності, чи можуть вони бути володільцями таких персональних даних, адже ні Цивільний кодекс України, ні міжнародний договір не містить норми, що дала б можливість успадкувати таке право на забуття [9, с. 127].

ЛІТЕРАТУРА

1. Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних 1981 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_326.
2. Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних : Директива 95/46/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 24 жовтня 1995 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_242.
3. Гордієнко Т. «Право на забуття» – що це таке й чому про нього варто знати? URL: https://ms.detector.media/trends/1411978127/pravo_na_zabuttya_scho_tse_take_y_chomu_pro_nogo_varto_znati/.
4. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj>.
5. Google Spain SL, Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos (AEPD), Mario Costeja González, Judgment of the Court of Justice of the European Union in Case C-131/12, 13 May 2014. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0131>.
6. Про захист персональних даних : Закон України від 1 червня 2010 р. № 2297–VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>.
7. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657–XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12/>

8. Сухорильський П. Право бути забутим у правовій системі Європейського Союзу: реалії, проблеми та перспективи. *Наука міжнародного права на рубежі століть. Тенденції розвитку та трансформації* : спеціальне видання наукових статей / за наук. ред. В. Репецького. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2016. С. 90–101.

9. Бойко А. Право на забуття: деякі аспекти теорії і практики. *Журнал східноєвропейського права*. 2018. № 48. С. 124–131.

УДК 341.4

LEGAL ASPECTS OF APPLICATION OF THE UNIVERSAL JURISDICTION BY THE RUSSIAN FEDERATION AGAINST UKRAINIAN HIGH OFFICIALS

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ УНІВЕРСАЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ ПРОТИ УКРАЇНСЬКИХ ВИСОКОПОСАДОВЦІВ

Chubinidze O.O., Postgraduate Student
of the Department of International Law
Taras Shevchenko National University of Kyiv

Currently, an international community is faced with bloody armed conflicts. Every day we see a violation of human rights, which are the most important values enshrined in international law.

Ukraine is also experiencing a similar situation. During the aggravation of Ukrainian-Russian relations, the issue of responsibility of the parties to the conflict for their crimes is very relevant. In this context, accusations and convictions often occur at the level of national courts. From Russia's side, they become the instrument of condemning citizens of the other party for war crimes.

Our task is to figure out whether this mechanism is effective to convict the perpetrators of the most serious crimes. The problem is that still, at the international level there aren't any unified principles for its application. In particular, the question arises, who can apply it and against whom, in particular, within the framework of the criminal law of the Russian Federation.

An inalienable element of this study is the analysis of the powers and practice of the judicial authorities in this matter, in particular, the mechanisms of application of universal jurisdiction against Ukrainian high officials and military command in this context. Due to this, we provide the consideration of issues of practical application thereof in cases of war crimes. The conclusion is that Ukraine can and must implement and apply this concept in its legislation, in particular against Russian high officials and military command in connection with the armed conflict in the East of Ukraine.

Key words: universal jurisdiction, criminal law, grave crimes, high officials.

У статті розкриваються особливості закріплення концепції універсальної юрисдикції у кримінальному праві Російської Федерації. Зокрема, увагу було приділено механізмам її застосування проти українських посадових осіб і вищого військового командування в контексті збройного конфлікту на Сході України.

Ключові слова: універсальна юрисдикція, кримінальне право, найтяжчі міжнародні злочини, високопосадовці.

В статье раскрываются особенности закрепления концепции универсальной юрисдикции в уголовном праве Российской Федерации. В частности, внимание было уделено механизмам её применения против украинских должностных лиц и высшего военного командования в контексте вооруженного конфликта на Востоке Украины.

Ключевые слова: универсальная юрисдикция, уголовное право, тяжелые международные преступления, высокопоставленные чиновники.

*Dedicated to the 75th Anniversary
of the Institute of International
Relations of Taras Shevchenko
National University of Kyiv*

William Schabas defines universal jurisdiction as “the competence of a national court to judge a person suspected of a serious international crime – genocide, war crimes, crimes against humanity or torture – even if neither the suspect nor the victim is a national of the country where the court is located, and the crime took place outside of this country” [1, p. 138].

For quite some time Ukrainian legislators did not pay attention to this concept, because we do not have enough resources to condemn war criminals, whose crimes are not directly related to our territory. The first armed conflict in the modern history of Ukraine began in 2014, and the opposite side has outstripped us, applying the principle of universality against Ukrainian high officials. The flexibility of this principle has become useful to them because they do not recognize themselves involved in the conflict in the East. On the other hand, the Russian Federation has opened this path, showing us the advantages and disadvantages of the practical implementation of universal jurisdiction. Now there is the time to draw attention to the world practice of applying the principle of universality, and to analyze doctrinal approaches,

to evaluate the results of cases, already considered, in the long run. Thus, Ukraine will be able to respond adequately to the Russian Federation with condemnation of Russian top officials, simultaneously adhering to the rules established from the outset – allegedly Russia is not directly a party to the conflict. First of all, we turn directly to the roots on which the application of the principle of universality is based accordingly to Russian femida itself.

As V. Grabar noted, in Russian theory of international law there is a particularly strong influence of the universalist theory of spatial action of criminal law, according to which “a criminal act, wherever it was committed, infringes on the common good of all states and must be punished by all states” [2, p. 456].

Currently, the Russian criminal and criminal procedure legislation (along with other types of jurisdiction) does not contain the principle of universality. In particular, according to part 3 of art. 12 of the Criminal Code of the Russian Federation, “foreign citizens and stateless persons who do not permanently reside in the Russian Federation and who committed an offense outside the Russian Federation may be found criminally liable under this Code in cases where the crime is directed against the interests of the Russian Federation or a citizen of the Russian Federation or a person permanently residing in the Russian Federation, stateless persons, as well